

MIDDERNACHTSKINDEREN

Salman Rushdie

Uitgeverij Pluim

Het geperforeerde laken

Ik ben geboren in de stad Bombay... eens op een dag. Nee, dat kan niet, aan de datum valt niet te ontkomen: ik ben geboren op 15 augustus 1947 in Dokter Narlikars kraamkliniek... En de tijd? De tijd komt er ook op aan. Goed dan: 's avonds. Nee, het is van belang... Klokslag middernacht om precies te zijn. Wijzers van klokken vouwden zich als handen samen in een eerbiedige begroeting toen ik arriveerde. O, verklaar je nader, verklaar je nader: precies op hetzelfde tijdstip dat India onafhankelijk werd, buitelde ik de wereld in. Er was het geluid van snikken. En, buiten het raam, van vuurwerk en menigten. Een paar seconden later brak mijn vader zijn grote teen, maar zijn ongeluk was een kleinigheid vergeleken met wat mij op dat nachtelijke ogenblik was overkomen, want dank zij de occulte tirannieën van die minzaam groetende klokken was ik op een geheimzinnige manier in de handboeien van de geschiedenis geslagen, mijn lot onlosmakelijk aan dat van mijn land geketend. De volgende drie decennia zou er geen ontsnapping mogelijk zijn. Waarzeggers hadden mij voorspeld, dagbladen mijn komst gevierd, politici mijn authenticiteit bekrachtigd. Ikzelf had er helemaal niets in te zeggen. Ik, Saleem Sinai – later afwisselend Snotneus, Vlekporum, Kaalkop, Snotteraar, Boeddha en zelfs Stukvan-de-Maan genoemd, was zwaar verward geraakt in het Noodlot – in het gunstigste geval een gevaarlijk soort betrokkenheid. En ik kon op dat tijdstip niet eens mijn eigen neus afvegen.

Nu evenwel begint de tijd (waarvoor ik verder van geen nut ben) op te raken. Ik word binnenkort eenendertig. Misschien. Als mijn aftakelende, misbruikte lichaam dat toestaat. Maar ik heb niet de hoop dat ik mijn leven kan redden, en ik kan er zelfs niet op rekenen dat ik nog duizend-en-één nacht heb. Ik moet snel werken, sneller dan Sheherazade, als ik uiteindelijk iets wil betekenen – ja, betekenen. Ik geef toe: ik ben bovenal bang om belachelijk te zijn.

En er zijn zoveel verhalen te vertellen, te veel, zo'n overvloed aan verweven levens gebeurtenissen wonderen plaats en geruchten, zo'n compacte vermenging van het onwaarschijnlijke met het wereldse! Ik ben een slokop van levens geweest, en om mij te kennen, alleen maar die ene ik, zul je de rest ook helemaal moeten slikken. Verorberde menigten zijn in me aan het dringen en duwen; en alleen geleid door de herinnering aan een groot wit beddelaken met een min of meer rond

gat met een diameter van zo'n vijftien centimeter in het midden uitgeknipt, me vastklampend aan de droom van die toegetakelde rechthoek van linnen met een gat die mijn talisman, mijn sesam-open-u is, moet ik beginnen mijn leven te reconstrueren van het punt af waar het werkelijk begon, zo'n tweeëndertig jaar voor iets zo onmiskenbaars, zo *aanwezigs* als mijn door de klok beheerste, door misdaad bezoedelde geboorte.

(Het laken is, tussen twee haakjes, ook bevlekt met drie druppels van iets ouds, verbleekts, roods. Zoals de koran ons voorhoudt: *Zeg, in de naam van de Heer, uw Schepper, die de Mens schiep uit klonters bloed.*)

Op een ochtend in Kasjmir, in het vroege voorjaar van 1915, stootte mijn grootvader Aadam Aziz zijn neus tegen een door de vorst verhard kluitje aarde terwijl hij probeerde te bidden. Drie druppels bloed floepten uit zijn linkerneusgat, stolden onmiddellijk in de knisperende lucht en lagen voor zijn ogen op het bidkleedje, veranderd in robijnen. Toen hij zich met een ruk achterwaarts bewoog tot hij opnieuw knielde, met het hoofd rechtop, merkte hij dat de tranen die hem in de ogen waren gesprongen eveneens waren gestold; en op dat ogenblik, terwijl hij geringschattend diamanten uit zijn wimpers veegde, besloot hij de aarde nooit meer voor welke god of mens ook te kussen. Dit besluit maakte echter een gat in hem, een leegte in een inwendige kamer van vitaal belang, waardoor hij kwetsbaar werd voor vrouwen en de geschiedenis. Hoewel hij daar aanvankelijk, ondanks zijn recentelijk voltooide medische opleiding geen erg in had, stond hij op, rolde het bidkleedje op tot een dikke sigaar, en terwijl hij dit onder zijn rechterarm hield, overzag hij het dal door heldere, van diamanten bevrijde ogen.

De wereld was weer nieuw. Na een winter van incubatie in zijn eierschaal van ijs, had het dal zich een weg naar buiten gepikt, vochtig en geel. Het nieuwe gras beidde ondergronds zijn tijd, de bergen trokken zich naar hun regeringsposten terug voor het warme jaargetij. ('s Winters, wanneer het dal onder het ijs kromp, kwamen de bergen naderbij en grauwden als nijldige kaken om de stad aan het meer.)

In die tijd was de radiomast nog niet gebouwd en beheerste de tempel van Sankara Acharya, een kleine zwarte blaar op een kakikleurige heuvel, de straten en het meer van Srinagar. In die tijd was er geen legerkamp aan het meer, geen eindeloze slangen van gecamufleerde vrachtwagens en jeeps verstopten de smalle bergwegen, geen soldaten hielden zich schuil achter de bergtoppen voorbij Baramulla en Gulmarg. In die tijd werden reizigers niet als spionnen doodgeschoten als ze foto's van bruggen namen, en afgezien van de woonboten van de

Engelsen op het meer, was het dal sinds het rijk van de mogols nauwelijks veranderd, ondanks de vernieuwingen van het voorjaar; maar de ogen van mijn grootvader – die, net als de rest van zijn lichaam, vijftientig jaar oud waren – zagen de dingen anders ... en zijn neus was begonnen te jeuken.

Om het geheim van mijn grootvaders veranderde manier van zien uit de doeken te doen: hij had vijf jaar, vijf lentes, van huis doorgebracht. (De kluit aarde, hoe uitermaté belangrijk de aanwezigheid ervan ook was onzichtbaar onder een toevallige plooi in het bidkleedje, was au fond niet meer dan een katalysator.) Nu hij terugkeerde, keek hij met bereisde ogen. In plaats van de schoonheid van het kleine dal omcirkeld door reuzentanden, merkte hij de beperktheid, de nabijheid van de horizon op; en voelde verdriet om thuis te zijn en zich zo volkomen ingesloten te voelen. Hij had ook het gevoel – onverklaarbaar – dat de oude woonplaats hem zijn ontwikkelde, be-stethoscoopte terugkeer kwalijk nam. Onder het ijs van de winter was het koud neutraal geweest, maar nu was er geen twijfel mogelijk: na de jaren in Duitsland was hij naar een vijandige omgeving teruggekeerd. Vele jaren later, toen het gat in hem verstopt was geraakt met haat, en hij zich kwam offeren bij de schrijn van de zwarte stenen god in de tempel op de heuvel, probeerde hij zich de lentes uit zijn kinderjaren in het Paradijs te herinneren zoals het was geweest voor reizen, aardkluitjes en legertanks alles bedierven.

Op de ochtend toen het dal, gehuld in een bidkleedje, hem op de neus stompte, had hij, belachelijk genoeg, geprobeerd te doen alsof er niets veranderd was. Hij was dus in de bittere kou van kwart over vier opgestaan, had zich op de voorgeschreven manier gewassen, zich aangekleed en de astrakan muts van zijn vader opgezet; waarna hij het als sigaar opgerolde bidkleedje naar de kleine tuin voor hun donkere oude huis had meegenomen en het over de wachtende kluit had uitgerold. De grond voelde bedrieglijk zacht aan onder zijn voeten en maakte hem tegelijkertijd onzeker en onvoorzichtig. 'In naam van God, de Barmhartige, de Genadige...' – die aanhef, uitgesproken met de handen voor hem gevouwen als een boek, troostte een deel van hem, maakte dat een ander, groter deel, zich onbehaaglijk voelde – '...Allah, Heer van de Schepping, zij geprezen...' – maar nu drong Heidelberg zijn hoofd binnen; daar was Ingrid, korte tijd zijn Ingrid, met minachting op haar gezicht om dit naar Mekka toe gekeerde gepapegaai daar, hun vrienden Oskas en Ilse Lubin de anarchisten, die zijn bidden bespotten met hun anti-ideologieën – '...De Barmhartige, de Genadige, Koning van het Laatste Oordeel!' – Heidelberg, waar hij, tegelijk met geneeskunde en politiek, had geleerd dat India – evenals

radium – door de Europeanen was ‘ontdekt’; zelfs Oskar was van bewondering vervuld voor Vasco da Gama, en dit was wat Aadam Aziz ten slotte van zijn vrienden scheidde, dit geloof van hem dat hij op de een of andere manier de uitvinding van hun voorvaderen was – ‘...U alleen vereren wij, en tot U alleen bidden wij om hulp...’ – dus daar zat hij, ondanks hun aanwezigheid in zijn hoofd, en probeerde zich te herenigen met een vroeger ik dat hun invloed negeerde, maar alles wist wat het had moeten weten, over ootmoed bijvoorbeeld, over wat hij nu aan het doen was, terwijl zijn handen, geleid door oude herinneringen, omhoog fladderden, duimen tegen oren aan gedrukt, vingers gespreid, terwijl hij op zijn knieën neerzonk – ‘...Leid ons naar het rechte pad, Het pad van hen die U hebt begunstigd...’ Maar het haalde niets uit, hij was gevangen in een vreemd middengebied, in de val tussen geloof en ongelooft, en dit was per slot van rekening slechts een schertsvertoning – ‘...Niet van hen die zich Uw toorn op de hals hebben gehaald, Noch van hen die zijn afgedwaald.’ Mijn grootvader boog zijn voorhoofd naar de aarde. Hij boog voorover en de aarde, bedekt door het bidkleedje, kromde zich omhoog naar hem toe. En nu was het ogenblik van de aardkluut aangebroken. Op een en hetzelfde ogenblik een berisping van Ilse-Oskar-Ingrid-Heidelberg en van dal-en-God, die hem op het puntje van zijn neus trof. Er vielen drie drop-pels. Er waren robijnen en diamanten. En mijn grootvader, die met een ruk overeind kwam, nam een besluit. Stond op. Rolde een sigaar. Staarde over het meer. En werd voor altijd dat middengebied ingekwakt, niet in staat een God te vereren in wiens bestaan hij helemaal niet kon geloven. Permanente verandering: een gat.

De jonge, pas afgestudeerde dokter Aadam Aziz stond met zijn gezicht naar het lentemeer en snoof de vleugen van verandering op; terwijl zijn rug (die bijzonder recht was) naar nog meer veranderingen was toegekeerd. Zijn vader had tijdens zijn afwezigheid in het buitenland een beroerte gehad, en zijn moeder had dit geheim gehouden. De stem van zijn moeder die stoïcijns fluisterde: ‘...*Omdat je studie te belangrijk was, zoon.*’ Deze moeder, die haar leven aan huis gebonden, in purdah, had doorgebracht, had plotseling enorme kracht gevonden en was buitenshuis de kleine zaak in edelstenen gaan drijven (turkooizen, robijnen, diamanten), waardoor Aadam zijn medicijnenstudie had kunnen afmaken, met behulp van een studiebeurs; dus toen hij terugkwam, merkte hij dat de schijnbaar onveranderlijke orde van zijn familie op zijn kop was gezet: zijn moeder ging uit werken terwijl zijn vader verscholen zat achter de sluier die de beroerte over zijn brein had laten vallen ... in een houten stoel, in een verduisterde kamer zat hij en maakte vogelgeluiden. Dertig verschillende soorten vogels bezochten

hem en zaten op de vensterbank voor zijn geblindeerde raam over van alles en nog wat te praten. Hij scheen tamelijk gelukkig.

(...En ik kan de herhalingen al zien beginnen; want vond mijn grootmoeder ook geen enorme ... en die beroerte was ook niet het enige ... en de Brutale Aap had haar vogels ... de vloek begint al, en we zijn nog niet eens bij de neuzen aangeland!)

Het meer was niet langer bevroren. De dooi was snel ingevallen, zoals gewoonlijk; vele van de kleine boten, de shikara's, waren overrompeld, wat eveneens normaal was. Maar terwijl die luilakken verder sliepen, op het droge, vredig naast hun eigenaren snurkend, was de oudste boot bij het ochtendkrieken op, zoals dat vaak bij oude mensen het geval is, en was derhalve het eerste vaartuig dat over het ontdooide meer voer. Tais shikara... dit was eveneens gebruikelijk.

Zie hoe de oude vletterman, Tai, goed opschiet door het nevelige water terwijl hij gebogen op de achterkant van zijn boot staat! Hoe zijn riem, een houten hart aan een gele stok, rukkerig door het wier wrikt! In deze streek wordt hij als een buitenbeentje beschouwd omdat hij staande roeit ... onder andere. Tai, die met een dringende oproep naar dokter Aziz op weg is, staat op het punt de geschiedenis in beweging te zetten ... terwijl Aadam, die omlaag kijkt in het water, zich herinnert wat Tai hem jaren geleden had geleerd: 'Het ijs ligt altijd te wachten, Aadam baba, vlak onder de huid van het water.' Aadams ogen zijn helderblauw, het verbazingwekkende blauw van de berghemel, dat de gewoonte heeft om in de pupillen van de mannen van Kasjmir te droppelen; ze hebben niet vergeten hoe ze moeten kijken. Ze zien – daar! als het skelet van een geest, vlak onder de oppervlakte van het Dalmeer – het fijne traceerwerk, het ingewikkelde netwerk van kruisende kleurloze lijnen, de koude wachtende aderen van de toekomst. Zijn Duitse jaren, die zoveel andere dingen hebben doen vervagen, hebben hem niet beroofd van de gave van het zien. Tais gave. Hij kijkt op, ziet de naderende V van Tais boot, wuift een groet. Tais arm gaat omhoog – maar dit is een bevel. 'Wacht!' Mijn grootvader wacht: en gedurende dit hiaat, terwijl hij de laatste vrede van zijn leven ervaart, een troebel, onheilspellend soort vrede, kan ik mij er beter toe zetten hem te beschrijven.

Terwijl ik de natuurlijke afgunst van de lelijke man op de opvallend indrukwekkende uit mijn stem ban, leg ik vast dat dokter Aziz een lange man was. Plat tegen een muur van zijn ouderlijk huis aangedrukt, mat hij vijfentwintig bakstenen (één baksteen voor elk jaar van zijn leven), of wel iets meer dan één meter vijfentachtig. En ook een sterke man. Zijn baard was vol en rood – en ergerde zijn moeder, die zei dat alleen hadji's, mannen die de pelgrimstocht naar Mekka had-

den ondernomen, een rode baard mochten laten staan. Zijn haar was evenwel een stuk donkerder. Van zijn hemelsblauwe ogen weet u al. Ingrid had gezegd: 'Toen ze jouw gezicht hebben gemaakt, hebben ze iets gekst met de kleuren uitgehaald!' Maar het belangrijkste aspect van mijn grootvaders anatomie was niet de kleur, noch de lengte, en ook niet de kracht van zijn armen of de rechtheid van rug. Daar was het, weerspiegeld in het water, golvend als een gekke pisang in het midden van zijn gezicht... Aadam Aziz, wachtend op Tai, kijkt naar zijn gerimpelde neus. Die zou minder karakteristieke gezichten dan het zijne gemakkelijk hebben beheerst; zelfs aan hem is het wat men het eerste ziet en zich het langst herinnert. 'Een cyraneus,' zei Ilse Lubin, en Os- kar voegde eraan toe: 'Een probocissimus.' Ingrid verkondigde: 'Je zou op die neus een rivier kunnen oversteken.' (De rug ervan was breed.)

Mijn grootvaders neus: wijde neusvleugels, welgevormd als dansers. Daartussenin verheft zich de triomfboog van de neus, eerst omhoog en naar voren, dan omlaag en naar onderen, met een schitterende en op dit ogenblik rood gepunte kromming die in zijn bovenlip overgaat. Een neus waarmee je gemakkelijk een aardkluut raakt. Ik wens mijn dankbaarheid jegens dit machtige orgaan te boekstaven – want als dat er niet was geweest, wie zou dan ooit hebben geloofd dat ik werkelijk de zoon van mijn moeder was, de kleinzoon van mijn grootvader? – dit kolossale orgaan dat ook mijn geboorterecht was. Dokter Aziz' neus – alleen vergelijkbaar met de slurf van de god Ganesha met de olifantskop – staafde onweerlegbaar zijn recht om een aartsvader te zijn. Tai had hem ook dat bijgebracht. Toen de jonge Aadam nauwelijks puber af was, had de krakkemikkige vletterman gezegd: 'Dat is een neus om een gezin mee te stichten, mijn prinsje. Je zou je nooit kunnen vergissen in wie de vader was. Mogolkeizers zouden hun rechterhand voor zo'n neus hebben gegeven. Er zitten hele dynastieën in te wachten' – en hier verviel Tai in platvloersheid – 'als snot.'

Aadam Aziz kreeg door die neus een patriarchaal voorkomen. Bij mijn moeder zag hij er nobel en ietwat lankmoedig uit; bij mijn tante Emerald snobistisch; bij mijn tante Alia intellectueel; mijn oom Mustapha maakte hij tot een tweederangs snuiver; de Brutale Aap ont kwam er helemaal aan; maar bij mij – bij mij was hij weer iets anders. Maar ik moet niet al mijn geheimen tegelijk onthullen.

(Tai komt dichterbij. Hij, die de macht van de neus openbaarde, en die mijn grootvader nu de boodschap brengt die hem zijn toekomst in zal lanceren, roeit zijn shikara op het vroege ochtendlijke meer...)

Niemand kon zich herinneren wanneer Tai jong was geweest. Hij had diezelfde boot, in dezelfde houding staande, over het Dalmeer en

Nageenmeer gevaren ... ten eeuwigen dage. Voor zover iedereen wist. Hij woonde ergens in de onhygiënische ingewanden van de oude wijk met de houten huizen, en zijn vrouw verbouwde lotuswortels en andere vreemde groenten op een van de vele 'drijvende tuinen', deinend op de oppervlakte van het water in het voorjaar en de zomer. Tai zelf gaf opgewekt toe dat hij geen idee van zijn leeftijd had. En zijn vrouw evenmin – hij was, zei ze, al gelooid geweest toen ze trouwden. Zijn gezicht was een sculptuur van wind op water; rimpelingen gemaakt van vel. Hij had twee gouden tanden, maar verder geen. In de stad had hij weinig vrienden. Weinig vlettermannen of handelaren nodigden hem uit om een hōokah te komen roken wanneer hij langs de steigers of een van de vele gammele magazijnen of theehuizen langs de oevers van het meer dreef.

De algemene opinie over Tai was lang geleden weergegeven door de vader van Aadam Aziz, de koopman in edelstenen: 'Zijn hersens zijn met zijn tanden uitgevallen.' (Maar nu zat de oude Aziz sahib verzonken in vogelgetsjirp, terwijl Tai, eenvoudig, groots, verder ging.) Het was een indruk die de veerman cultiveerde met zijn geklets, dat fantasistisch, bombastisch en onstuitbaar was, en veelal alleen maar tot zichzelf gericht. Geluid draagt over water, en de mensen van het meer giechelden om zijn alleenspraken; maar met ondertonen van ontzag, en angst zelfs. Ontzag omdat de oude halve gare de meren en heuvels beter kende dan wie van zijn lasteraars ook; angst omdat hij aanspraak maakte op een zo hoge ouderdom dat het onbegonnen werk was om zijn jaren te tellen, en die hem bovendien zo losjes om zijn kippenek hing dat het geen beletsel voor hem was geweest om een hoogst begeerlijke vrouw te veroveren en vier zonen bij haar te verwekken – en nog een paar meer, zo ging het verhaal verder, bij andere vrouwen aan het meer. De jonge kerels bij de shikara-steigers waren ervan overtuigd dat hij ergens een bom duiten had verborgen – een schat, misschien van onschatbare gouden tanden die in een zak rammelden als walnoten. Jaren later toen oom Puffs mij zijn dochter probeerde aan te smeren door aan te bieden haar tanden te laten trekken en door gouden te vervangen, dacht ik aan Tais vergeten schat ... en als kind had Aadam Aziz van hem gehouden.

Hij voorzag in zijn onderhoud als een eenvoudige veerman, ondanks alle geruchten over rijkdom, en vervoerde hooi en geiten en groenten en hout tegen contante betaling over de meren; en ook mensen. Als hij zijn taxidienst onderhield, zette hij in het midden van zijn shikara een paviljoen op, een vrolijke toestand met gebloemde gordijnen en baldakijn, en bijpassende kussens; en maakte de boot reukloos met wierook. De aanblik van Tais naderende shikara met wapperende

gordijnen, was voor dokter Aziz altijd een van de kenmerkende beelden van de naderende lente geweest. Weldra zouden de Engelse sahibs arriveren, en Tai zou hen overzetten naar de Tuinen van Shalimar en de Koningsbron, wauwelend, stekelig en gebogen. Hij was de levende antithese van Oskar-Ilse-Ingrids geloof in de onvermijdelijkheid van verandering ... een eigenzinnige, blijvend vertrouwde geest van het dal. Een waterachtige Kalibaan, een beetje al te verzot op de goedkope cognac van Kasjmir.

Herinnering aan de blauwe muur van mijn slaapkamer: waaraan, naast de brief van de Eerste Minister, de Jongen Raleigh vele jaren had gehangen, verrukt starend naar een oude visser in wat eruitzag als een rode dhoti, die op – wat? – wrakhout? – zat en naar zee wees terwijl hij zijn visserslatijn spuide ... en de Jongen Aadam, mijn toekomstige grootvader, werd dol op de veerman Tai, juist vanwege die eindeloze woordenstroom waardoor anderen dachten dat hij geschrift was. Het waren wonderbaarlijke woorden die uit hem stroomden, als het geld van dwazen, langs zijn twee gouden tanden, gelardeerd met hikken en cognac, opstijgend naar de verste Himalaya van het verleden, om dan listig neer te duiken op een of ander detail in het heden, zoals Aadams neus bijvoorbeeld, om de zin ervan als een muis te ontleiden. Deze vriendschap had Aadam met grote regelmaat voor hete vuren doen staan (kokend water. Letterlijk. Terwijl zijn moeder zei: ‘We zullen de luizen van die veerman uitroeien, ook al wordt het jouw dood.’) Maar toch hing de oude soloprater steeds in zijn boot rond bij de plaats waar de tuin op het meer uitkwam, en Aziz zat dan aan zijn voeten tot stemmen hem naar binnen riepen, waar ze hem de les lazen over Tais vunzigheid en waarschuwdten voor de plunderende heerscharen bacteriën die zijn moeder van dat gastvrij oude lichaam op de gesteven witte losse pyjama van haar zoon zag overspringen. Maar steeds weer keerde Aadam naar de waterkant terug om de nevels af te zoeken naar het gebochelde karkas van de haveloze verworping die zijn magische boot over de betoverde wateren van de ochtend stuurde.

‘Maar hoe oud ben je nou echt, Taiji?’ (Dokter Aziz, volwassen, met rode baard, naar de toekomst overhellend, herinnert zich de dag waarop hij die onvraagbare vraag stelde.) Een ogenblik lang stilte, luidruchtiger dan een waterval. De monoloog onderbroken. Klets van riem in water. Hij voer in de shikara met Tai, hurkend te midden van geiten, op een hoop stro, zich ten volle bewust van de stok en de tobbe die hem thuis wachtten. Hij was meegegaan om verhalen te horen en had de verteller met een vraag tot zwijgen gebracht.

‘Nee, zeg nou, Taiji, hoe oud ben je *werkelijk*?’ En nu een cognacfles die uit het niets opdook: goedkope sterke drank uit de plooiën van de

grote warme chuga-jas. Toen een huivering, een oprisping, een boze blik. Glans van goud. En – eindelijk! – woorden. ‘Hoe oud? Jij vraagt hoe oud, kleine snootap, nieuwsgierige...’ Tai, de visser aan mijn muur voorziend, wees naar de berg. ‘Zo oud, nakkoo!’ Aadam, de nakkoo, de nieuwsgierige, volgde zijn wijzende vinger. ‘Ik heb de bergen geboren zien worden; ik heb keizers zien sterven. Luister. Luister, nakkoo...’ – opnieuw de cognacflles, gevolgd door cognacstem en woorden bedwelmender dan sterke drank – ‘...Ik heb die Isa, die Christus, gezien toen hij naar Kasjmir kwam. Lach maar, lach, het is jouw geschiedenis die ik in mijn hoofd bewaar. Eens is die opgetekend in oude, verloren gegane boeken. Eens wist ik waar een graf was met doorboorde voeten op de grafsteen gebeeldhouwd, die eens per jaar bloedden. Zelfs mijn herinnering laat me nu in de steek; maar ik weet het, hoewel ik niet kan lezen.’ Analfabetisme joyeus opzij geveegd; literatuur verpulverd onder de woede van zijn zwaaiende hand. Die opnieuw naar chugha-zak, naar cognacflles schiet, naar lippen gekloofd door de kou. Tai heeft altijd vrouwenlippen gehad. ‘Nakkoo, luister, luister. Ik heb een heleboel gezien. Yara, je had die Isa moeten zien toen hij kwam, met een baard helemaal tot aan zijn ballen, op z’n kop zo kaal als een ei. Hij was oud en afgepeigerd, maar hij had manieren. “Jij eerst Taiji,” zei hij dan en “Ga alsjeblieft zitten”; altijd eerbiedig pratend, hij noemde me nooit halve gare, noemde me ook nooit *tu*. Altijd *aap*. Beleefd, zie je? En een trek dat ie had! Zo’n enorme honger dat ik van angst mijn oren vasthield. Heilige of duivel, ik zweer dat hij een hele jonge geit in één keer kon opeten. En wat dan nog? Ik zei tegen hem, eet, vul je pens, een mens komt naar Kasjmir om van het leven te genieten, of er een eind aan te maken, of allebei. Zijn werk was gedaan. Hij kwam hier alleen maar om wat te genieten.’ Betoverd door dit van cognac doortrokken portret van een kale, vraatzuchtige Christus, luisterde Aziz, en herhaalde later ieder woord tot ontsteltenis van zijn ouders, die in edelstenen handelden en geen tijd hadden voor ‘gelul’.

‘O, geloof je het niet?’ – met een grijns zijn zere lippen likkend, in de wetenschap dat het de omgekeerde waarheid was; ‘Je aandacht dwaalt af?’ – nogmaals, hij wist hoe verwoed Aziz aan zijn lippen hing. ‘Mischien prikt het stro in je achterwerk, hè? O, het spijt me zo, babaji, dat ik geen zijden kussens met goudbrokaat voor je heb, kussens als waarop keizer Jehangir gezeten heeft! Jij ziet keizer Jehangir ongetwijfeld alleen maar als een tuinman,’ zei Tai beschuldigend tegen mijn grootvader, ‘omdat hij Shalimar heeft aangelegd. Domkop! Weet jij veel. Zijn naam betekende Omvamer van de Aarde. Heet een tuinman zo? God mag weten wat ze jullie jongens tegenwoordig leren. Terwijl ik’ ... zich hierbij enigszins opblazend ... ‘ik wist precies hoeveel hij woog,

tot op de tola! Vraag me hoeveel mans, hoeveel serst! Wanneer hij gelukkig was, werd hij zwaarder, en in Kasjmir was hij de zwaarste van allemaal. Ik placht zijn stoel te dragen ...nee, nee, kijk, je gelooft me weer niet, die grote komkommer op je gezicht kwispelt net als het kleintje in je pyjama! Dus, vooruit, vraag maar. Vraag me maar uit! Vraag hoeveel keren de leren riemen om de handvatten van de draagstoel gingen? – het antwoord is eenendertig. Vraag me wat de keizer zei toen hij stierf – Ik zal je zeggen wat het was: “Kasjmir”. Hij had een slechte adem en een goed hart. Wie denk je dat ik ben? Een of andere ordinaire stomme leugenachtige straathond? Vooruit, en nu m’n boot uit, je neus maakt hem te zwaar om te roeien; en je vader wacht ook om mijn gelul uit je lijf te slaan, en je moeder om je huid van je bast af te koken.’

In de cognacflles van de veerman Tai zie ik voorspeld hoe mijn eigen vader bezeten werd van demonen ... en er zal een andere kale vreemdeling komen ... en Tais gezwets voorspelt een ander soort, dat de troost werd van mijn moeder op haar oude dag, en haar ook verhalen leerde... en straathonden zijn niet ver weg ... Genoeg. Ik jaag mezelf angst aan.

Ondanks slaag en koken, dreef Aadam Aziz met Tai in zijn shikara, telkens weer, tussen geiten hooi bloemen meubilair lotuswortels, hoewel nooit met de Engelse sahibs, en hoorde telkens opnieuw de wonderbaarlijke antwoorden op die ene angstaanjagende vraag: ‘Maar Taiji, hoe oud ben je nou, *eerlijk?*’

Van Tai leerde Aadam de geheimen van het meer – waar je kon zwemmen zonder door het wier omlaag te worden getrokken; de elf soorten waterslangen; waar de kikkers hun dril schoten; hoe je een lotuswortel moest koken; en waar de drie Engelse vrouwen een paar jaar daarvoor waren verdronken. ‘Er is een stam van Portugees-Indische vrouwen die naar dit water komen om te verdrinken,’ zei Tai. ‘Soms weten ze het, soms niet, maar ik weet het op het moment dat ik ze ruik. Ze houden zich schuil onder water voor God weet wie of wat – maar voor mij kunnen ze zich niet verschuilen, baba!’ Tais lach, die opwelde en Aadam aanstak – een geweldige, schallende lach die macaber scheen wanneer hij uit dat oude, verschrompelde lichaam scheurde, maar die zo natuurlijk klonk bij mijn reuzengrootvader dat iemand, later, wist dat het eigenlijk niet zijn lach was (mijn oom Hanif erfde die lach; dus leefde er, tot hij stierf, een deel van Tai in Bombay). En mijn grootvader hoorde eveneens van Tai over neuzen.

Tai tikte op zijn linker neusvleugel. ‘Je weet wat dit is, nakkoo? Het is de plaats waar de buitenwereld de wereld binnen in je ontmoet. Als ze niet met elkaar overweg kunnen, voel je het hier. Dan wrijf je je neus

in verlegenheid om de kriebel te verdrijven. Een neus zoals die, kleine idioot, is een groot geschenk. Ik zeg: vertrouw erop. Wanneer hij je waarschuwt, pas dan op, of je gaat eraan. Volg je neus, en je zult het ver brengen.' Hij schraapte zijn keel; zijn ogen rolden weg in de bergen van het verleden. Aziz ging weer op zijn gemak in het stro liggen. 'Ik heb eens een officier gekend – in het leger van die Alexander de Grote. Zijn naam doet er niet toe. Hij had net zo'n stuk groente als jij tussen zijn ogen hangen. Toen het leger bij Gandhara halt maakte, werd hij verliefd op een of andere lellebel ter plaatse. Meteen begon zijn neus te jeuken als een gek. Hij krabde eraan, maar dat hielp niet. Hij inhaleerde de dampen van fijngestampde, gekookte eucalyptusbladeren. Hielp nog steeds niets, baba! Hij werd gek van de jeuk, maar die verdomde stommeling hield zijn poot stijf en bleef bij die kleine heks toen het leger naar huis ging. Hij werd – wat? – iets stoms, geen vlees en geen vis, een half-om-halver met een zeurende vrouw en jeuk aan zijn neus, en ten slotte stak hij zijn zwaard in zijn buik. Wat zeg je daarvan?'

...Dokter Aziz in 1915, die door robijnen en diamanten tot een half-om-halver is gemaakt, herinnert zich dit verhaal terwijl Tai binnen gehoorsafstand komt. Zijn neus jeukt nog steeds. Hij krabt, haalt zijn schouders op, gooit zijn hoofd achterover, en dan roept Tai.

'Hela! Dokter sahib! De dochter van landeigenaar Ghani is ziek.'

Die boodschap, bondig overgebracht, zonder plichtplegingen over de oppervlakte van het meer geschreeuwd, hoewel veerman en pupil elkaar in vijf jaar niet hebben gezien, uitgesproken door vrouwenlippen die niet glimlachen met een groet van in-lang-niet-gezien, brengt de tijd in een snellende, rondtollende, wazige vlaag van opwindung...

... 'Als je bedenkt, zoon,' zegt Aadams moeder, terwijl ze aan verse limonade nipt, in een houding van berustende uitputting achterover liggend op een takht, 'waar het leven op uitloopt. Zoveel jaren lang waren zelfs mijn enkels een geheim, en nu moet ik mij door vreemde lieden die niet eens familie zijn, laten aanstaren.'

...Terwijl Ghani, de landeigenaar, onder een groot olieverfschilderij van Diana de Jageres staat, ingelijst in kronkelig goud. Hij draagt een dikke donkere bril en zijn befaamde giftige glimlach, en praat over kunst. 'Ik heb het van een Engelsman gekocht die pech had gehad. Maar vijfhonderd roepies – en ik heb niet eens de moeite genomen om af te dingen. Wat zijn vijfhonderd ballen? Ik ben een liefhebber van cultuur, weet u.'

... 'Zo zie je, mijn zoon,' zegt Aadams moeder terwijl hij haar begint te onderzoeken, 'wat een moeder niet allemaal voor haar kind doet. Kijk eens hoe ik lijd. Jij bent dokter ... voel die uitslag, die vlekkerige plekken, begrijp dat mijn hoofd 's morgens, 's middags en 's avonds

pijn doet. Schenk mijn glas nog eens vol, jongen.'

...Maar de jonge dokter kampt met een hoogst onhippocratische opwinding door de kreet van de veerman, en schreeuwt: 'Ik kom eraan! Even m'n spullen pakken!' De boeg van de shikara raakt de zoom van de tuin. Aadam rent naar binnen, bidkleedje als een sigaar onder een arm opgerold, blauwe ogen knipperend tegen de plotselinge duisternis binnen; hij heeft de sigaar op een hoge plank gelegd boven op een stapel exemplaren van *Vorwärts* en Lenins *Wat te doen?* en andere pamfletten, stoffige echo's van zijn halfvervaagde Duitse leven; van onder zijn bed haalt hij een tweedehands leren koffertje te voorschijn dat zijn moeder zijn 'doctori-valies' noemde, en terwijl hij dit en zichzelf omhoog zwaait en de kamer uit snelt, is het woord HEIDELBERG heel even zichtbaar, in het leer in de bodem van het valies gebrand. De dochter van de landeigenaar is werkelijk goed nieuws voor een arts die nog carrière moet maken, ook al is ze ziek. Nee: omdat ze ziek is.

...Terwijl ik als een lege zoetzuurpot in een lichtpoel van mijn bureaulamp zit, bezocht door dit visioen van mijn grootvader drieënzestig jaar geleden, dat vraagt te worden vastgelegd, mijn neusgaten vullend met de zure stank van mijn moeders beschamende toestand, waardoor ze steenpuisten heeft gekregen, met de azijnachtige kracht van Aadam Aziz' vastberadenheid om een zo geslaagde praktijk op te bouwen dat ze nooit meer naar de winkel met edelstenen terug zal hoeven te gaan, met de blinde mufheid van een groot beschaduwd huis waarin de jonge dokter, slecht op zijn gemak, voor een schilderij staat van een onopvallend meisje met levendige ogen en een doorboord hert achter haar aan de horizon, gespietst door een pijl uit haar boog. Het meeste van wat in ons leven van belang is, vindt in onze afwezigheid plaats: maar ik schijn ergens de truc vandaan te hebben gehaald om de hiaten in mijn kennis op te vullen, zodat alles in mijn hoofd zit, tot de kleinste bijzonderheid, zoals de manier waarop de mist schuin door de vroege ochtendlucht scheen te vallen ... alles, en niet alleen maar de paar aanwijzingen waar je toevallig tegenaan loopt, bijvoorbeeld door een oude tinnen koffer te openen die dicht en vol spinrag had behoren te blijven.

...Aadam schenkt zijn moeders glas opnieuw vol en gaat, bezorgd, verder met haar te onderzoeken. 'Doe wat zelf op die uitslag en vlekken, Amma. Voor de hoofdpijn zijn er pillen. In die steenpuisten moet gesneden worden. Maar misschien, als je purdah zou dragen wanneer je in de winkel zit ... opdat geen oneerbiedige ogen ... dat soort klachten begint vaak in de geest...'

...Klets van riem in water. Pets van spuug in meer. Tai schraapt zijn keel en mompelt nijdig: 'Da's wat moois. Een nakkoo kind dat nog

niet droog achter zijn oren is, gaat weg voor hij een flikker geleerd heeft, en hij komt terug als een grote dokter sahib met een grote tas vol vreemde apparaten, maar toch is hij nog net zo stom als een uil. Ik zweer: een kwade zaak.'

...Dokter Aziz schuifelt onbehaaglijk van de ene voet op de andere, onder invloed van de glimlach van de landeigenaar, in wiens aanwezigheid het niet mogelijk is je ontspannen te voelen; en wacht op een of andere tic als reactie op zijn eigen buitenissige verschijning. Hij is gewend geraakt aan dit soort onbewuste zenuwtrekkingen van verbazing om zijn grootte, zijn veelkleurige gezicht, zijn neus ... maar Ghani laat niets merken, en de jonge dokter besluit, op zijn beurt, niet te laten zien dat hij zich slecht op zijn gemak voelt. Hij houdt op met zijn geschuifel. Ze kijken elkaar aan, terwijl ieder (of zo lijkt het althans) zijn oordeel over de ander onderdrukt, de basis legt voor hun toekomstige relatie. En nu verandert Ghani, van kunstminnaar overgaand in een harde bink. 'Dit is een grote kans voor je, jongeman,' zegt hij. Aziz' ogen zijn afgedwaald naar Diana. Grote stukken van haar bezoedelde roze huid zijn zichtbaar.

...Zijn moeder kermt, schudt haar hoofd. 'Nee, wat weet jij ervan, kind, jij bent als dokter een grote piet geworden, maar de handel in edelstenen is anders. Wie zou een turkoois kopen van een vrouw die zich in een zwarte kap verschuilt? Het is een kwestie van vertrouwen wekken. Dus moeten ze naar me kijken; en ik moet pijn en steenpuisten krijgen. Ga maar, ga maar, en maak je over je arme moeder geen kopzorgen.'

... 'Grote piet,' Tai spuugt in het meer, 'grote zak, grote piet. Bah! Hebben we soms niet genoeg zakken thuis? Moet jij zonodig dat ding mee terug brengen dat gemaakt is van een varkenshuid en een mens alleen maar door ernaar te kijken onrein maakt? En God mag weten wat er allemaal in zit.' De gedachten van dokter Aziz, die tussen bloemetjesgordijnen en de geur van wierook zit, wordt afgeleid van de patiënte die aan de overkant van het meer wacht. Tais bittere monoloog dringt tot zijn bewustzijn door, veroorzaakt een dof gevoel van shock, een geur als van een eerste hulp afdeling die het van de wierook wint ... de oude man is klaarblijkelijk woedend om iets, bezeten van een onbegrijpelijke boosheid die gericht schijnt te zijn op zijn vroegere acoliet of, juist en vreemd genoeg, op zijn tas. Dokter Aziz probeert over koetjes en kalfjes te praten ... 'Maakt je vrouw het goed? Wordt er nog altijd over je tas met gouden tanden gepraat?' ... probeert een oude vriendschap te herstellen; maar Tai is nu door het dolle heen, en er barst een stroom beschimpingen uit hem los. De tas uit Heidelberg schudt onder de stortvloed van scheldwoorden. 'Varkensleren tas uit

het Buitenland vol met incestueuze vreemdelingentrucjes. Hogepieten-tas. Als nu iemand een arm breekt, zal die tas niet toestaan dat de bottenman hem met bladeren verbindt. Nu moet een man zijn vrouw naast die tas laten liggen en toezien hoe er messen aan te pas komen om haar open te snijden. Een mooie boel wat die buitenlanders in de hoofden van onze jongemannen stoppen. Ik zweer: het is meer dan bar. Die tas zou met de testikels van de goddelozen in de hel moeten branden.'

... Ghani, de landeigenaar, laat zijn bretels met zijn duimen knallen. 'Een grote kans, ja, inderdaad. Er worden goeie dingen over u in de stad verteld. Goeie medische opleiding. Goeie... behoorlijke... familie... En nu is onze eigen vrouwelijke arts ziek, dus krijgt u uw kans. Die vrouw, tegenwoordig altijd ziek, te oud, denk ik, en ook niet op de hoogte met de nieuwste ontwikkelingen, weet u wel? Ik zeg: dokter maak jezelf beter. En ik zeg u dit: ik ben volkomen objectief in mijn zakenrelaties. Gevoelens, liefde, houd ik uitsluitend voor m'n gezin. Als iemand me geen eersteklas werk levert, vliegt ze eruit! Begrijpt u me? Nu dan: mijn dochter Naseem is niet in orde. U zult haar uitstekend behandelen. Denk erom, ik heb vrienden; en ziekte treft zowel de aanzienlijken als de laaggeborenen.'

... 'Maak je nog altijd waterslangen in cognac in om je manbaar te maken, Taiji? Eet je nog altijd graag lotuswortel zonder kruiden?' Aarzelende vragen, opzij gewuifd door de stortregen van Tais woede. Dokter Aziz begint zijn diagnose te stellen. Voor de veerman vertegenwoordigt de tas het Buitenland; het is het oneigene, de indringer, de vooruitgang. En ja, hij heeft de geest van de jonge dokter inderdaad in bezit genomen; en ja, hij bevat messen, en geneesmiddelen tegen de cholera en malaria en pokken; en ja, hij staat tussen de dokter en de vletterman in, en heeft tegenstanders van hen gemaakt. Dokter Aziz begint te vechten, tegen de droefheid en tegen Tais woede, die hem begint aan te steken en zijn eigen woede wordt, die slechts zelden uitbarst, maar wanneer hij komt, onaangekondigd komt met een gebrul uit zijn diepste regionen en alles dat in zicht is braak legt; en dan verdwijnt, en hem ten slotte doet afvragen waarom iedereen zo van streek is... Ze naderen Ghani's huis. Een drager wacht de shikara op en staat met verstrengelde handen op een kleine houten aanlegsteiger. Aziz concentreert zich op hetgeen waar hij mee bezig is.

... 'Heeft uw eigen dokter in mijn visite toegestemd, Ghani sahib?' ... Opnieuw wordt een aarzelende vraag luchtig weggewuifd. De landeigenaar zegt: 'O, ze zal geen bezwaar maken. Volg me nu, alstublieft.'

... De drager wacht op de aanlegsteiger. Houdt de shikara vast terwijl Aadam Aziz er uitstapt, met de tas in de hand. En nu, eindelijk,

spreekt Tai rechtstreeks tegen mijn grootvader. Met minachting op zijn gezicht vraagt Tai: 'Vertel me eens, dokter sahib, heb je in die van dooie varkens gemaakte tas een van die apparaten die buitenlandse dokters gebruiken om mee te ruiken?' Aadam schudt niet-begrijpend zijn hoofd. Tais stem drukt al maar meer walging uit. 'U weet wel, mijnheer, zoiets als de slurf van een olifant.' Aziz, die nu begrijpt wat bij bedoelt, antwoordt: 'Een stethoscoop? Natuurlijk.' Tai duwt de shikara van de aanlegsteiger af. Spuugt. Begint weg te roeien. 'Ik wist het,' zei hij, 'u gebruikt nu zeker zo'n apparaat in plaats van uw eigen grote neus.'

Mijn grootvader neemt niet de moeite om uit te leggen dat een stethoscoop meer op een stel oren lijkt dan op een neus. Hij onderdrukt zijn eigen ergernis, de verontwaardigde woede van een verstoten kind; en bovendien, er wacht een patiënt. De tijd komt tot rust en concentreert zich op de belangrijkheid van het ogenblik.

Het huis was overdadig, maar het was slecht verlicht. Ghani was weduwnaar en de bedienden maakten daar duidelijk misbruik van. Er zaten spinnewebben in hoeken en richels zaten onder het stof. Ze liepen een lange gang door; een van de deuren stond op een kier en daardoor zag Aziz een kamer waar een enorme wanorde heerste. Deze korte blik te zamen met een lichtschijnsel in Ghani's donkere bril zei Aziz plotseling dat de landeigenaar blind was. Dit vergrootte zijn gevoel van onbehagen; een blinde man die beweerde dat hij Europese schilderijen waardeerde? Hij was ook onder de indruk omdat Ghani nergens tegenaan was gelopen ... ze bleven voor een zware teakhouten deur staan. Ghani zei: 'Wacht hier twee ogenblikken,' en ging de kamer achter de deur binnen.

In latere jaren zwoer dokter Aadam Aziz dat hij gedurende die twee ogenblikken van eenzaamheid in de sombere spinachtige gangen van het landhuis van de grondbezitter was aangeprepen door een haast onbedwingbaar verlangen rechtsomkeert te maken en zo ver weg te rennen als z'n benen hem konden dragen. Afgeschrikt door het raadsel van de blinde kunstminnaar, zijn ingewanden vol kleine krieuwelende insecten tengevolge van het verraderlijke venijn van Tais gemompel, terwijl zijn neusgaten zo erg jeukten dat ze hem de overtuiging gaven dat hij een venerische ziekte had opgelopen, voelde hij dat zijn voeten zich langzaam, alsof ze in schoenen van lood waren gevat, begonnen om te draaien: voelde het bloed in zijn slapen bonzen en werd overvallen door een zo machtig gevoel dat hij zich op een punt bevond van waar geen terugkeer mogelijk was, dat hij bijna in zijn Duitse wollen onderbroek plaste. Hij begon, zonder dat hij het wist, hevig te blozen; en op dit punt verscheen zijn moeder voor hem, gezeten op de vloer

voor een lage lessenaar, terwijl uitslag zich als een bos over haar gezicht verspreidde toen ze een turkoois in het licht omhoog hield. Het gezicht van zijn moeder had heel de minachting van de vletterman Tai aangenomen. 'Vooruit, vooruit, ga er vandoor,' zei ze met Tais stem tegen hem. 'Maak je geen zorgen om je arme oude moeder.' Dokter Aziz hoorde zichzelf stamelen: 'Wat een nutteloze zoon heb je, Amma; kun je niet zien dat er midden in me een gat zit zo groot als een meloen?' Zijn moeder glimlachte gepijnigd. 'Je bent altijd al een harteloze jongen geweest,' zei ze met een zucht, en veranderde toen in een hagedis op de muur van de gang en stak haar tong tegen hem uit. Dokter Aziz voelde zich niet langer duizelig, wist niet zeker of hij werkelijk hardop had gesproken, vroeg zich af wat hij had bedoeld met die kwestie van het gat, merkte dat zijn voeten niet langer probeerden te ontsnappen en besepte dat er iemand naar hem keek. Een vrouw met de biceps van een worstelaar staaarde hem aan en wenkte hem haar de kamer in te volgen. Hij kon aan haar sari zien dat ze een dienstbode was, maar onderdanig was ze niet. 'U ziet zo groen als een vis,' zei ze. 'Jullie dokters toch. Jullie komen in een vreemd huis en jullie lever verandert in gelei. Kom, dokter sahib, er wordt op u gewacht.' Zijn tas een tikkeltje te stevig vastklemmend, volgde hij haar door de donkere teakhouten deur.

... Een ruime slaapkamer in die even slecht verlicht was als de rest van het huis, hoewel er hier bundels stoffig zonlicht door een bovenlicht hoog in een muur vielen. Deze duffe stralen verlichtten een tafereel dat het opmerkelijkste was dat de dokter ooit had gezien: een tableau van een zo weergaloze vreemdheid dat zijn voeten opnieuw jeukten om naar de deur te gaan. Twee andere vrouwen, eveneens met het postuur van beroepsworstelaars, stonden stram in het licht en hielden elk een hoek van een enorm wit beddelaken vast, hun armen hoog boven hun hoofden geheven, zodat het laken als een gordijn tussen hen in hing. Mijnheer Ghani welde op uit de duisternis die het door de zon beschenen laken omringde, en liet de verbijsterde Aadam misschien een halve minuut lang verdwaasd naar het vreemde tableau staren, aan het eind waarvan, en nog voor er een woord was gesproken, de dokter een ontdekking deed:

Precies in het midden van het laken was een gat uitgeknipt, ruwweg een cirkel met een diameter van ongeveer vijftien centimeter.

'Doe de deur dicht, ayah,' gelastte Ghani de eerste van de vrouwelijke worstelaars en werd toen, zich tot Aziz richtend, vertrouwelijker. 'Er zijn vele nietsnutten in deze stad die af en toe hebben geprobeerd mijn dochters kamer binnen te dringen. Zij heeft beschermers nodig,' zei hij, met een knikje in de richting van de drie potige vrouwen.

Aziz keek nog steeds naar het geperforeerde laken. Ghani zei: 'Goed, vooruit, u moet mijn Naseem nu onderzoeken. *Pronto.*'

Mijn grootvader keek de kamer rond. 'Maar waar is zij, Ghani sahib?' bracht hij er ten slotte uit. De vrouwelijke worstelaars maten zich een laatdunkende gelaatsuitdrukking aan en, zo scheen het hem toe, spanden hun spieren voor het geval hij zich ongewenste vrijheden zou willen veroorloven.

'Ach, ik begrijp uw verwarring,' zei Ghani, terwijl zijn giftige glimlach zich verbreedde. 'Jullie kereltjes die in Europa zijn geweest vergeten bepaalde dingen. Dokter sahib, mijn dochter is een keurig meisje, dat spreekt vanzelf. Zij spreidt haar lichaam niet tentoon voor de neus van vreemde mannen. U zult begrijpen dat het u niet kan worden toegestaan haar te zien, nee, in geen geval; dientengevolge heb ik verlangd dat ze achter dat laken zou worden gezet. Ze staat daar als een braaf meisje.'

Dokter Aziz' stem had iets uitzinnigs gekregen. 'Ghani sahib, vertel mij hoe ik haar moet onderzoeken zonder naar haar te kijken?' Ghani bleef glimlachen.

'Wees zo vriendelijk nader aan te duiden welk deel van mijn dochters lichaam moet worden onderzocht. Ik zal haar dan opdracht geven het gewenste lichaamsdeel tegen het gat te plaatsen dat u daar ziet. En zo, op die manier, kan het worden gedaan.'

'Maar wat zijn de klachten van mevrouw?' – mijn grootvader, wanhopig. Waarop mijnheer Ghani, terwijl zijn ogen in hun kassen omhoog rolden en zijn glimlach in een smartelijke grimas vertrok, antwoordde: 'Het arme kind! Ze heeft erge, werkelijk vreselijke buikpijn.'

'Wil ze in dat geval,' zei dokter Aziz met enige terughouding, 'alstublieft zo vriendelijk zijn mij haar buik te laten zien?'